

УДК 342.7:340.1:302

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2025-49-325>

А. В. Падалка, аспірант 3 року навчання НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

ORCID ID: 0009-0004-7982-1086

ДЖЕРЕЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЄС ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В СИСТЕМІ ACQUIS COMMUNAUTAIRE

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню системи джерел конституційного права ЄС щодо соціального діалогу як складової *acquis communautaire*. Такий аналіз здійснений крізь призму характеристик унікальності правової системи ЄС та на основі розуміння феномену спільних цінностей, які знайшли своє відображення в *acquis* як «надбанні Спільноти».*

***Ключові слова:** соціальний діалог, правова система, *acquis communautaire*, право ЄС, джерела конституційного права, спільні цінності, законодавство, принципи права, судові рішення, держава-член.*

Постановка проблеми. Правова система Європейського Союзу сформувалася на основі поєднання як досвіду європейських правових систем, так і елементів міжнародного права і внутрішньодержавного права держав-членів ЄС. Наслідком унікальної генерації стало відображення на всіх рівнях правової системи

ЄС не лише основоположних загальнолюдських правових принципів, але й спільних цінностей ЄС, що міцно пов'язується з феноменом *acquis communautaire*.

Враховуючи тісний зв'язок інституту соціального діалогу в частині його генези, розвитку та правового забезпечення з ліберальними правами і свободами людини, соціал-демократією, ринковою економікою, правовою державою, європейською соціальною моделлю та європейським конституціоналізмом, в механізмі забезпечення спільних цінностей ЄС соціальний діалог посідає особливе місце. Це знаходить своє відображення, у тому числі, у правових формах, тобто джерелах конституційного права ЄС, які на рівні засад соціального діалогу посідають вагомe і конкретне місце в змісті і структурі *acquis* ЄС.

Аналіз досліджень і публікацій. Окремим аспектам проблематики правового забезпечення соціального діалогу у ЄС, а також значення *acquis communautaire* в праві ЄС приділили в своїх працях увагу українські та зарубіжні дослідники, включаючи А. Алієву-Барановську, Л. Богачову, О. Бориславську, О. Вишнякову, В. Давиденко, У. Грицяк, І. Дахно, Д. Дзвінчук, І. Дір, Б. Дойн, П. Карре, С. Каспар, С. Кашкіна, В. Кериз, М. Ковалів, Т. Комарову, Л. Ланцова, О. Лисенко, Л. Луць, О. Москаленко, В. Муравйова, О. Ніканорову, І. Орловську, Р. Петрова, О. Петроє, О. Пістрякевич, О. Поплавську, Дж. Ріфф, Е. Ролен, Д. Сагач, О. Святун, О. Сердюк, Я. Сімутіну, К. Смирнову, Т. Тимчишина, О. Трагнюк, О. Шпакович, М. Штаєрт, І. Яворську, І. Яковюка та ін. Втім дослідження цих феноменів у їх діалектичному взаємозв'язку є **актуальною** проблемою, що пояснюється як постійним розвитком системи джерел права ЄС, так і потребою України в адаптації національного законодавства, зокрема, щодо соціального діалогу, згідно європейських стандартів. Озвучене і складає **мету** цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Запорукою стабільного правового порядку і прогресивного правового розвитку ЄС є забезпечення правової однорідності ЄС. Важливою складовою правової системи ЄС, що забезпечує функціонування ЄС як правової спільноти, є його спільні цінності, тобто європейські стандарти, які «є не лише загальним орієнтиром для його діяльності, а у

першу чергу упорядковують поведінку ЄС як суб'єкта права в цілому та держав-членів ЄС» [15, с. 45].

Стрижнем цих європейських спільних цінностей є фундаментальні ліберальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою і європейського врядування, правова і соціальна держава, принципи адміністративного права європейських держав тощо [див.: 15, с. 58]. Саме в межах правової системи ЄС набули довершеного правового забезпечення нові інститути та інноваційні засоби захисту прав людини в умовах ринкової економіки, включаючи інститут соціального діалогу, який справедливо вважається одним із фундаментальних інститутів європейського соціал-демократичного конституціоналізму. З цього приводу Я. Сімутіна відзначає, що «соціальний діалог є невіддільним елементом національних правових традицій усіх держав – членів ЄС і фундаментальною компонентою європейської соціальної моделі. Він дає змогу соціальним партнерам активно долучатися, зокрема шляхом укладення угод, до розробки європейської соціальної політики й політики у сфері зайнятості» [22, с. 5].

Таке значення соціального діалогу в системі європейських спільних цінностей В. Давиденко пояснює тим, що «хоча в процесі як становлення, так і розширення ЄС погляди на основні критерії забезпечення соціальних гарантій і методів їх досягнення в різних країнах були різні, все ж, на переконання більшості вчених, в них є багато спільного», що знаходить своє відображення на рівнях «спільності проблем», «спільності підходів» та «спільності політики» ЄС [11, с. 67–68]. Передумови цього – у проходженні усіма країнами Європи процесу індустріалізації «подібними шляхами розвитку» та споріднених тенденціях в державах на етапі їх входження до ЄС, що «дозволяє припускати відносну уніфікацію ідеології, тенденцій культурного та історичного розвитку різних країн», зокрема, у питаннях соціально-економічного захисту працівників і членів їх сімей [11, с. 68], тобто того, що складає основу предмету соціального діалогу.

Учені підкреслюють, що основу механізму забезпечення спільних цінностей ЄС складає дотримання державами-членами положень конституційних актів ЄС, основних принципів

функціонування ЄС, а також використання в своїй діяльності *acquis communautaire* [див.: 15, с. 57]. Феноменальна особливість правової системи ЄС полягає у тому, що в її основу покладене *acquis communautaire* (*акі комюнотер*) (або синонімічні йому поняття «Community acquis», «Union acquis», «acquis») (з французької – «надбання спільноти», «те, що досягнуто в рамках Співтовариства»), яке і забезпечує цілісність правової системи ЄС через обов'язкове однакове застосування права ЄС країнами-членами і третіми країнами, які прагнуть інтеграції до ЄС [див.: 20, с. 61–63].

Acquis є правовим доробком ЄС, який включає законодавство (у широкому розумінні цього поняття), прийняте в межах трьох «стовпів» Співтовариства, тобто в рамках Європейських Спільнот, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, і політики у сфері юстиції та внутрішніх справ, а також визначені в установчих договорах ЄС спільні цілі. В статті 3 (1) Договору про Європейський Союз (1992) *acquis* було проголошене як одна з цілей та основ функціонування ЄС, опора його інституційної системи: «Союз має єдину інституційну структуру, що забезпечує узгодженість та тяглість діяльності, спрямованої на досягнення його цілей, і водночас шанування та розвиток *acquis communautaire*», а у статті 43(1)(с) було закріплена можливість використання державами-членами інституцій, процедур і механізмів ЄС за умови шанування *acquis communautaire* [див.: 13].

Сьогодні *acquis* ЄС складається з понад 14 тисяч різних законодавчих актів і майже 9 тисяч рішень Європейського Суду (приблизно 150 000 сторінок правових актів) [12, с. 350]), і зазнає постійного вдосконалення під впливом викликів часу. Для зручності користування та спрощення розуміння сфер його впровадження державами-членами *acquis* ЄС було піддано уніфікації, результатом якої стала його структуризація у вигляді 6 тематичних кластерів, які стосуються основоположних прав та свобод; внутрішнього ринку; конкурентоспроможності та інклюзивного зростання; «зеленого «порядку денного та сталого взаємозв'язку; ресурсів, сільського господарства та єдності; зовнішніх відносин тощо, які, у свою чергу, представлені на сьогодні у 35 главах [1].

В ухваленому 26 червня 2002 року програмному Повідомленні «Європейський соціальний діалог, сила для інновацій та змін» щодо посилення своєї ролі в європейській стратегії економічних і соціальних реформ Європейська комісія у Розділі 3 «Соціальний діалог та розширення, вирішальний виклик для Союзу» підкреслила, що «соціальний діалог закріплений в Договорі та є невід'ємною частиною *acquis communautaire*» [5, с. 19].

В структурі *acquis* ЄС джерела конституційного права щодо соціального діалогу після шостого етапу розширення ЄС розміщені в Главі 19 «Соціальна політика та зайнятість» (до 2007 року ця глава мала номер 13), яка відноситься до кластеру 3 «Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання» [див.: 12, с. 350, 354]. Це підкреслює визнання інструментальної і правової ролі інституту соціального діалогу як спільної європейської цінності в процесі формування майбутнього Європейської Спільноти і його розвитку на основі різноманітних інклюзивних технологій. На підтвердження цього 5 березня 2025 року, в день підписання з європейськими міжгалузевими соціальними партнерами нового Пакту про європейський соціальний діалог (2025) на основі Тристоронньої декларації про процвітаючий європейський соціальний діалог (Декларації соціального партнера Вал Дюшес) (2024), Європейська комісія підкреслила, що «соціальний діалог є невід'ємною частиною нашої європейської соціальної моделі та відіграє вирішальну роль у підтримці конкурентоспроможності європейських підприємств, ...та забезпеченні соціальної справедливості. Соціальний діалог лишається важливим інструментом для забезпечення адаптації ринків і працівників до цифрових і кліматичних змін» [16].

Глава 19 *acquis* ЄС включає мінімальні стандарти у сферах трудового права, рівності, здоров'я та безпеки на роботі та протидії дискримінації. Держави-члени беруть участь у соціальному діалозі на європейському рівні та в політичних процесах ЄС у сферах політики зайнятості, соціальної інтеграції та соціального захисту. Європейський соціальний фонд є головним фінансовим інструментом, за допомогою якого ЄС підтримує реалізацію своєї стратегії зайнятості та сприяє зусиллям із соціальної інтеграції [1].

Специфіка правового регулювання ЄС в межах *acquis communautaire* розкривається, насамперед, крізь призму джерел права, ядром системи яких в ЄС виступають джерела конституційного права. Останні визначаються з широких позицій як «спосіб існування найбільш суттєвих і загальних правил поведінки (зовнішня форма їх виразу), які володіють власними ознаками й регулюють постійні відносини конституційного характеру» [10, с. 14], або, коротше, як «форми вираження норм конституційного права» [19, с. 51].

До складових *acquis* ЄС відносять такі джерела конституційного права, як зміст, принципи та політичні цілі договорів, прийнятих у ЄС, сукупність яких складає так званий «базовий *acquis*» [19, с. 26–43]; законодавство, яке прийняте у рамках укладання договорів; прецеденти, що були розроблені та прийняті Судом ЄС; декларації, резолюції та регламенти альянсу; заходи, розроблені у рамках застосування спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, а також у галузі юстиції та внутрішніх справ; міжнародні договори ЄС з іншими країнами, а також угоди, які укладають держави-члени ЄС, і які стосуються діяльності альянсу [2].

Особливість системи джерел конституційного права ЄС щодо соціального діалогу у межах *acquis* обумовлена, окрім іншого, багаторівневістю структури ЄС – вході міждержавної інтеграції в його межах відбулося об'єднання елементів «міжнародного права і внутрішньодержавного права держав-членів ЄС з їх самостійними джерелами і принципами», внаслідок чого сформувалася унікальна система джерел права, яка відрізняється від класичних систем національного та міжнародного права «гнучкістю і різноманітністю способів формування правових норм, а також засобів їх вираження та фіксації» [15, с. 44]. При цьому, на відміну від слабо структурованого міжнародного права, в якому відсутній вичерпний перелік джерел та їх ієрархія, праву ЄС притаманні відносна вичерпність та ієрархічність джерел права, організованість, систематизованість і внутрішня узгодженість. А від права традиційних міжурядових організацій право ЄС відрізняє те, що в процесі нормотворчості активна роль належить судам ЄС [15, с. 46].

В науці існують різноманітні підходи до класифікації джерел права ЄС, однак в межах *acquis* усталеним є поділ джерел права на первинні, які є основою правопорядку ЄС та охоплюють акти, укладені безпосередньо державами-членами та ЄС як установчою владою інтеграційного утворення, «які мають вищу юридичну силу, а їх юридична чинність не може оспорюватися у Суді ЄС», та вторинні джерела, які «приймаються інституціями ЄС на підставі первинних і повинні їм відповідати» [там само].

До первинних джерел відносять його установчі договори, в саме – Договір про Євросоюз 1992 р., Договір про функціонування Європейського Союзу, Хартія ЄС про основні права 2000 р. [21]. Відповідно, засадничі положення щодо соціальної політики в цілому та соціального діалогу, зокрема, розкриваються у змісті норм цих актів, які утворюють конститутивну основу ЄС і безпосередньо породжують права та обов'язки у держав-членів, фізичних і юридичних осіб цих країн. Такими є норми статті 3 ДЕС (колишня стаття 2 Маастрихтського Договору), а також статті 9, 10, 19 та розділ IV «Вільний рух осіб, послуг та капіталу» (статті 45–48), IX «Зайнятість» (статті 145–150), X «Соціальна політика» (статті 151–161), XI «Європейський соціальний фонд» (статті 162–164) тощо Частини 3 ДФЄС [див.: 17, с. С 83/1 – С 83/403].

До вторинних джерел права ЄС відносяться директиви, регламенти, рішення, рекомендації або висновки; міжнародні угоди; загальні принципи права ЄС; рішення Європейського суду; загальне положення або принцип, спільні стратегії, спільні дії та спільні позиції у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки; рамкові рішення щодо гармонізації законодавства, спільні позиції та рішення в сфері співробітництва правоохоронних та судових органів у кримінальних справах [21].

Джерела вторинного права ЄС, на відміну від первинних джерел, формуються переважно в межах правотворчої компетенції Ради ЄС та Єврокомісії, встановленій у статті 288 ДФЄС. Вважається, що саме вони «забезпечують реальне функціонування інститутів ЄС», а їх правовий режим відзначає «верховенство стосовно національних правових установлень, пряма

дія, інтегрованість у національне право і забезпеченість юрисдикційним захистом» [15, с. 52].

Так, регламенти, які є основним результатом законотворчої діяльності інституцій ЄС і мають визначальне значення в системі законодавства ЄС, нерідко позначаються як «акти» («законони»). Їх особливе значення проявляється у контексті уніфікації законодавства країн учасниць – всі пункти правил регламентів, без винятків та вибіркового застосування, є обов'язковими для виконання державами-членами, вони набирають чинності одночасно й однаково в усіх державах-членах й автоматично переносяться до національного законодавства [див.: 15, с. 53]. І хоча більша частина регламентів ЄС стосуються спільної аграрної політики та законодавства про конкуренцію, значна кількість регламентів ЄС приділена питанням соціальної політики. В числі таких – Регламент (ЄС) № 883/2004 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про координацію систем соціального забезпечення (Текст, що стосується ЄЕС та Швейцарії) [9], який спрямований на запобігання ускладненням у сфері соціального забезпечення внаслідок міграції всередині ЄС.

Директиви відрізняються від регламентів, принаймні, за принципами їх транспонування у національне законодавство держав-членів і є основним інструментом побудови спільного ринку ЄС. Директиви ЄС спрямовані на гармонізацію законодавства держав-членів та уникнення колізії норм національного права різних держав-членів у тій або іншій галузі. Згідно статті 288 ДФЄС, вони зобов'язують кожну державу-члена, якій вони адресовані, досягати наміченого результату у відведений строк, лишаючи за нею вибір засобів досягнення цього завдання (хоча, на практиці – дуже обмежений вибір [15, с. 54]).

Вважається, що конституційно-правові засади соціального права ЄС будуються саме за допомогою директив, в яких поєднується воля Союзу з національними формами застосування права. Для розуміння ваги директив серед джерел вторинного права ЄС щодо соціального діалогу достатньо зауважити, що на сьогодні існує понад 35 директив лише стосовно захисту права працівників на інформування і консультації з працівниками [22,

с. 7]. В цій сфері наразі існує три європейські рамкові угоди, які були трансформовані в європейські директиви і є невіддільною частиною *acquis*, визначаючи важливі засади функціонування інституту соціального діалогу, а саме – про європейські ради працівників (1994), про відпустку по догляду за дитиною (1996) і про роботу неповний робочий день (1997). З метою посилення ролі соціального діалогу на національному рівні в державах-членах ЄС Європарламент і Рада нерідко використовують саме директиви, свідченням чого є ухвалення у жовтні 2022 року з цією метою Директиви 2022/2041 про адекватну мінімальну заробітну плату в ЄС [8].

Рішення є адміністративними інструментами застосування права Союзу для вирішення певної юридичної проблеми. Вони є індивідуальними правовими актами, які стосуються спеціальних, вузьких питань і обов'язкові лише для тих суб'єктів європейського права, яким вони адресовані (окремій державі-члену, фізичній чи юридичній особі). Прикладом рішення в системі *acquis* ЄС щодо соціального діалогу може слугувати Рішення Комісії від 20 травня 1998 року про створення комітетів секторального діалогу, які сприяють діалогу між соціальними партнерами на європейському рівні (нотифіковано під номером документа С(1998) 2334) (Текст має відношення до ЄЕЗ) [4]

Нарешті, рекомендації і висновки, які при підготовці регламенту чи директиви надаються консультативними органами ЄС (Економічним і соціальним комітетом або Радою регіонів ЄС), не мають обов'язкової юридичної сили, як думки, що «відображають лише погляд, часто спрямований на перспективу» і «слугують не джерелом права, а скоріше корисним інструментом орієнтації поведінки і законодавства держав» [15, с. 56]. Однак недотримання передбаченої законодавством ЄС вимоги щодо отримання такої рекомендації або висновку у певних випадках може стати підставою для анулювання прийнятого правового акта у зв'язку з істотним недоліком форми. Прикладом такого джерела права в цікавій нам сфері є Рекомендація Ради регіонів ЄС від 12 червня 2023 року про зміцнення соціального діалогу в Європейському Союзі [6], в якій змістовно, з опорою

на теорію та з різних позицій розкрито низку значущих правових аспектів щодо соціального діалогу.

Окреме місце в системі джерел *acquis* ЄС щодо соціального діалогу посідають загальні принципи права, які становлять частину неписаного права ЄС. Визнання загальних принципів права в якості джерел права ЄС, однак, без розкриття їх змісту, було зафіксовано в текстах установчих договорів ЄС, зокрема, в статті 188 Паризького договору про заснування Європейського співтовариства вугілля та сталі (1951), а згодом – в обох Римських договорах (1957). З цього приводу дослідники відзначають, що «завдання із заповнення цієї прогалини фактично було покладено на Суд Європейського Союзу», який в ході своєї правозастосовної діяльності «вдався до максимально широкого тлумачення положень договорів щодо загальних принципів права» [15, с. 58]. В результаті, Європейським Судом було сформульовано низку «фундаментальних юридичних принципів неписаного характеру і визначено їх як ключові по важливості норми у системі права ЄС, які є одним з головних критеріїв законності будь-яких форм діяльності, пов'язаних з функціонуванням європейських інтеграційних об'єднань» [там само].

Систему основних принципів функціонування ЄС складають принципи поваги до основних прав людини; принцип єдиної правосуб'єктності; принцип субсидіарності; принцип пропорційності; принцип сумлінної співпраці; принцип інституційної рівноваги [подр. див.: 15, с. 59–66]. Окрему групу принципової основи правової системи ЄС складають п'ять принципів європейського врядування, передбачені в Білій книзі Європейського врядування (2001) [див.: 14, с. 11–12], а саме – відкритість, якість, релевантність та ефективність політики ЄС, підзвітність, ефективність та узгодженість.

Усі основні принципи функціонування ЄС, представлені в єдиній системі, є однаково значимими як джерела конституційного права ЄС, знаходяться між собою у діалектичному взаємозв'язку, взаємодоповнюючи один одного. Водночас у контексті тематики нашого дослідження особливу увагу серед них заслуговує принцип поваги до основних прав людини, який є однією з аксіом правової держави, одним із загальних

принципів конституційного ладу і важливою складовою *acquis*. Надважливе місце цього принципу у спільних європейських цінностях, обумовлене правовими традиціями держав-членів ЄС у сфері прав людини, підкреслює факт його конституційно-правового закріплення у Хартії основоположних прав ЄС (2000) [17, с. С 389/19 – С 403/19].

Як вже зазначалося, у процесі формування принципу поваги до основних прав людини як джерела конституційного права в соціально-економічній сфері особливу роль відіграв Європейський Суд Справедливості, який було створено для «забезпечення цілісності та узгодженості права європейських інтеграційних організацій шляхом відповідного тлумачення його норм» [15, с. 150], а також для забезпечення однакового застосування права ЄС в усіх державах-членах ЄС відповідно до статті 263 ДФЄС. Саме Європейський Суд, посилаючись на прийняту у межах Ради Європи Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (1950), у своїх рішеннях обґрунтував необхідність дотримання основних прав людини в процесі застосування права ЄС.

Європейський Суд і сьогодні здійснює суттєвий вплив на правотворчість ЄС щодо соціального діалогу, яскравим підтвердженням чого є його рішення від 2 вересня 2021 року (С-928/19), в якому він роз'яснює рамки для імплементації угоди про соціальних партнерів через право ЄС [7]. Це судове Рішення передбачає, що після спільного запиту соціальних партнерів щодо імплементації їхньої угоди на рівні ЄС, Комісія в кожному конкретному випадку визначає, чи доцільно подавати пропозицію до Ради, імплементуючи цю угоду на рівні ЄС як Директиву. На думку зарубіжних дослідників, правові наслідки цього Рішення Європейського Суду є величезними не лише для долі соціального діалогу в ЄС, але й для усіх європейських спільних цінностей, оскільки «те, що здається технічним судженням щодо інститутів Союзу, є конституційним рішенням щодо європейської соціальної моделі» [3].

Дослідження системи джерел конституційного права ЄС щодо соціального діалогу як складової *acquis communautaire* було б неповним у разі залишення без уваги другого лінгвістич-

не розуміння слова «джерело», а саме – «як джерела пізнання», яким у контексті права охоплюється все те, що містить відомості, які дають можливість пізнати зміст та особливості права різних країн у різні історичні періоди, тобто тексти законів, записи звичаїв, судові справи, промови видатних юристів, літописи та ін. Цей аспект має особливе значення у світлі наявності прямого зв'язку між набуттям джерелами права ЄС щодо соціального діалогу своєї юридичної сили та їх публікацією в офіційних виданнях ЄС, які і є «джерелами пізнання» права ЄС у вищенаведеному розумінні.

Такими джерелами пізнання права ЄС в контексті *acquis* є Офіційний вісник Європейських співтовариств (*Official Journal of European Communities*) (що доступний в Інтернеті за посиланням 57 <http://eur-lex.europa.eu> та однаково автентичний всіма офіційними мовами ЄС) та Вісник Європейського Суду (*European Court Reports*) [див.: 21]. Отже, важливо враховувати, що регламенти вступають у силу лише за умови їх обов'язкового опублікування в Офіційному віснику ЄС; директиви, у разі адресації усім державам-членам ЄС, так само обов'язково публікуються в Офіційному віснику ЄС, а у випадку адресації окремим державам-членам може бути достатньо їхньої нотифікації; рішення публікуються в Офіційному віснику ЄС обов'язково, проте це не є умовою набуття ними чинності [див.: 15, с. 53–56]. Так само обов'язковим є опублікування рішень Європейського Суду у Віснику Європейського Суду (*European Court Reports*).

Висновки. Система джерел права ЄС щодо соціального діалогу відображає закономірності побудови системи джерел права *acquis communautaire*. Її особливість обумовлена унікальністю правової системи ЄС, вичерпністю та ерархічністю джерел права, організованістю, систематизованістю, внутрішньою узгодженістю, значимістю діяльності Європейського Суду у процесі нормотворчості в соціально-економічній сфері. Систему джерел конституційного права ЄС щодо соціального діалогу складають первинні джерела права ЄС та вторинні джерела права ЄС.

В джерелах конституційного права ЄС щодо соціального діалогу відображені спільні європейські цінності та правові

традиції соціал-демократичної держави з ринковою економікою, покладені в основу європейської соціальної моделі. Існує прямий зв'язок між набуттям джерелами права ЄС щодо соціального діалогу як складовими *acquis* своєї юридичної сили та їх публікацією в офіційних виданнях ЄС, які виступають «джерелами пізнання» права ЄС.

В системі спільних правових цінностей ЄС соціальний діалог розглядається не лише крізь призму ретроспективи, а й перспективи, що знаходить своє відображення в структурі *acquis communautaire* та місці в ній джерел права щодо соціального діалогу. Розміщення джерел права щодо соціального діалогу в главі 19 «Соціальна політика та зайнятість» у межах кластеру 3 «Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання» *acquis* ЄС означає визнання значної інструментальної і правової ролі інституту соціального діалогу в процесі формування майбутнього Європейської Спільноти і його розвитку на основі використання цифрових та інклюзивних технологій через адаптацію усіх соціальних партнерів до змін у контексті актуальних викликів європейській економіці та європейській соціальній державності.

Список використаних джерел :

1. *Acquis* ЄС. Глави законодавства Європейського Союзу. Euroscope. <https://euroscope.org.ua/acquis-yes/>
2. *Acquis*. European Commission. Official web-site. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/acquis.html>
3. Carr , Perrine and Steiert, Marc. Social Europe without Social Dialogue: Decision of the Court of Justice of the European Union in C-928/19 P European Federation of Public Service Unions. Published online by *Cambridge University Press*: 05.08.2022. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019622000177>
4. Commission Decision of 20 May 1998 on the establishment of Sectoral Dialogue Committees promoting the Dialogue between the social partners at European level (notified under document number). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998D0500>
5. Communication from the Commission «The European social dialogue, a force for innovation and change». Proposal for a Council Decision establishing a Tripartite Social Summit for Growth and

- Employment. Brussels, 26.6.2002 COM(2002) 341 final 2002/0136 (CNS). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0341:FIN:EN:PDF>
6. Council Recommendation of 12 June 2023 on strengthening social dialogue in the European Union (C/2023/1389). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023H01389>
 7. Court of Justice of the European Union. Press Release No 151/21 Luxembourg, 2 September 2021 Judgment in Case C-928/19 PEPSU v Commission. URL: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-09/cp210151en.pdf>
 8. Directive (EU) 2022/2041 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on adequate minimum wages in the European Union. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2041/oj>
 9. Regulation (EC) No 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the coordination of social security systems (Text with relevance for the EEA and for Switzerland, 29 квітня 2004. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004R0883>
 10. Васильченко О. П. Джерела конституційного права України (системно-функціональний аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук., спец.: 12.00.02. Київ, 2008. URL: https://uacademic.info/ua/document/0408U000647#google_vignette
 11. Давиденко В. Соціальний діалог: проблема досягнення стандартів Євросоюзу. *Політичний менеджмент*, № 2, 2006. С. 67–77.
 12. Дір І. Ю. Основні характеристики «Acquis communautaire» Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія ПРАВО. Випуск 78: частина 2. С. 348–355. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.56>
 13. Договір про Європейський Союз (консолідована версія станом на 1 січня 2005 року). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773__595905
 14. Європейське врядування. Біла книга. Комісія Європейських Співтовариств, Брюссель, 25.07.2001. COM(2001) 428 (остаточна редакція). 40 с. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/Bila-knyga-YEvropey-ske-vryaduvannya.pdf>
 15. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
 16. Комісія та соціальні партнери підписали спільний пакт про посилення соціального діалогу в Європі. Європейська комісія, 05.03.2025. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-social-partners-sign-joint-pact-strengthen-social-dialogue-europe-2025-03-05_en

17. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). *Офіційний вісник Європейського Союзу*, 30.03.2010. С 83/1 – С 83/403. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
18. Конституційне право зарубіжних країн. Том 1 : Загальна частина/ під ред. Н. В. Мішиної та В. О. Міхальова. Дніпропетровськ: Середняк Т., 2014. 340 с.
19. Петров Р. А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу у правові системи третіх країн: Монографія. Київ: Істина, 2012. 384 с.
20. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. Р. А. Петрова ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». Вид. 11-те, змін. і допов. Харків : Право, 2024. 488 с.
21. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 29, ст.367. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
22. Сімутіна Яна. Соціальний діалог як ключова умова сталого розвитку та євроінтеграції. Аналітичний огляд. 2025. Рада Європи. 66 с. URL: <https://rm.coe.int/electronic-version-social-dialogue-as-a-key-condition-for-sustainable-/1680b492d1>

REFERENCES :

1. Acquis YeS. (2023). Hlavy zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu. Euroscope. <https://euroscope.org.ua/acquis-yes/>
2. Acquis. European Commission. Officialweb-site. URL:<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/acquis.html>
3. Carr , Perrine and Steiert, Marc. (2022). Social Europe without Social Dialogue: Decision of the Court of Justice of the European Union in C-928/19 P European Federation of Public Service Unions. *Published online by Cambridge University Press*. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019622000177>
4. Commission Decision of 20 May 1998 on the establishment of Sectoral Dialogue Committees promoting the Dialogue between the social partners at European level (notified under document number). URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998D0500>
5. Communication from the Commission «The European social dialogue, aforce for innovation and change». Proposal for a Count Decisione stablishing a Tripartite Social Summit for Growth and Employment. Brussels, 26.6.2002 COM(2002) 341 final 2002/0136 (CNS). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0341:FIN:EN:PDF>

6. Council Recommendation of 12 June 2023 on strengthening social dialogue in the European Union (C/2023/1389). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023H01389>
7. Court of Justice of the European Union. Press Release № 151/21 Luxembourg, 2 September 2021 Judgment in Case C-928/19 PEPSU v Commission. URL: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-09/cp210151en.pdf>
8. Directive (EU) 2022/2041 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on adequate minimum wages in the European Union. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2041/oj>
9. Regulation (EC) № 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the coordination of social security systems (Text with relevance for the EEA and for Switzerland, 29 kvitnia 2004. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004R0883>
10. Vasylychenko O. P. (2008). Dzherela konstytutsiinoho prava Ukrainy (systemno-funktsionalnyi analiz). Candidate's thesis: 12.00.02. Kyiv. URL: https://uacademic.info/ua/document/0408U000647#google_vignette
11. Davydenko V. (2006). Sotsialnyi dialoh: problema dosiahnennia standartiv Yevrosoiuzu. *Politychnyi menedzhment*, № 2.
12. Dir I. Yu. (2023). Osnovni kharakterystyky «Acquis sommunautaire» Yevropeiskoho Soiuzu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnogo Universytetu, 2023. Seriia PRAVO*. Issuer 78: part 2. DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.56>
13. Dohovir pro Yevropeyskyi Soiuz (konsolidovana versiiia stanom na 1 sichnia 2005 roku). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773__595905
14. Yevropeiske vriaduvannia. Bila knyha. Komisiia Yevropeyskykh Spivtovarystv, Briussel, 25.07.2001. COM(2001) 428 (ostatochna redaktsiia). 40 s. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/Bila-knyga-YEvropey-ske-vryaduvannya.pdf>
15. Kovaliv M. V., Tymchyshyn T. M., Nikanorova O. V. (2020). Osnovy prava Yevropeiskoho Soiuzu: navchalnyi posibnyk. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav.
16. Komisiia ta sotsialni partnery pidpysaly spilnyi pakt pro posylennia sotsialnogo dialohu v Yevropi. Yevropeiska komisiia, 05.03.2025. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-social-partners-sign-joint-pact-strengthen-social-dialogue-europe-2025-03-05_en
17. Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu (2010/S 83/01). *Ofitsiynyi visnyk Yevropeiskoho Soiuzu*, 30.03.2010. S 83/1 – S 83/403. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

18. Konstytutsiine pravo zarubizhnykh krain. Voll 1 : Zahalna chastyna. Mishyna N. V., Mikhalova V. O. (Eds.).(2014). Dnipropetrovsk: Seredniak T.
19. Petrov R. A. (2012). Transpozytsiia «acquis» Yevropeiskoho Soiuzu u pravovi systemy tretikh krain: Monohrafiia. Kyiv: Istyna.
20. Pravo Yevropeiskoho Soiuzu. Petrov R. A. (Ed.).(2024). M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. un-t «Kyievo-Mohylian. akad.». Vyd. 11-te, zmin. i dopov. Kharkiv : Pravo.
21. Pro Zahalnodержavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1629-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2004, № 29, art.367. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
22. Simutina Yana. (2025). Sotsialnyi dialoh yak kliuchova umova staloho rozvytku ta yevrointehratsii. Analitychnyi ohliad. Rada Yevropy. URL: <https://rm.coe.int/electronic-version-social-dialogue-as-a-key-condition-for-sustainable-/1680b492d1>

A. V. Padalka

**Sources of EU constitutional law on social dialogue
in the *acquis communautaire* system**

***Abstract.** The article is devoted to the study of the system of sources of EU constitutional law regarding social dialogue as a component of the *acquis communautaire*. Such analysis is carried out through the prism of the characteristics of the uniqueness of the EU legal system and based on the understanding of the phenomenon of common values, which are reflected in the *acquis* as a «Community acquisition».*

*It is established that the system of sources of EU law regarding social dialogue as a component of the *acquis communautaire* reflects the general regularities of constructing the system of sources of EU law. The peculiarity of the system of sources of EU constitutional law regarding social dialogue within the *acquis* is due to the uniqueness of the EU legal system, the exhaustiveness and hierarchy of sources of law, organization, systematization, internal consistency, and the importance of the activities of the European Court of Justice in the process of norm-setting in the socio-economic sphere. The system of sources of EU constitutional law regarding social dialogue consists of primary sources of EU law and secondary sources of EU law.*

The sources of EU constitutional law on social dialogue reflect the common European values and legal traditions of a social democratic state with a market economy, which form the basis of the European social model.

*There is a direct link between the acquisition of legal force by the sources of EU law on social dialogue as components of the *acquis* and their publication in the official EU publications, which act as «sources of knowledge» of EU law. Regulations enter into force only if they are published in the Official Journal of the EU; directives, if addressed to all EU Member States, must be published in the Official Journal of the EU, and if addressed to individual Member States, their notification may be sufficient; decisions must be published in the Official Journal of the EU, which, however, is not a condition for their entry into force; the publication of decisions of the European Court of Justice in the Journal of the European Court of Justice is mandatory.*

*In the system of common legal values of the EU, social dialogue is considered not only through the prism of retrospection, but also from the perspective of the future, which is reflected in the structure of the *acquis communautaire* and the place of sources of law on social dialogue in it.*

*The placement of sources of law on social dialogue in Chapter 19 «Social Policy and Employment» within Cluster 3 «Competitiveness and Inclusive Growth» of the EU *acquis* means recognition of the significant instrumental and legal role of the institution of social dialogue in the process of shaping the future of the European Community and its development based on the use of digital and inclusive technologies through the adaptation of all social partners to changes in the context of current challenges to the European economy and European social statehood.*

Keywords: *social dialogue, legal system, *acquis communautaire*, EU law, sources of constitutional law, common values, legislation, principles of law, judicial decision, member state.*